

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2021-02-02
Stockholm

Mål nr
M 3099-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2020-02-21 i mål nr M 7303-18,
se bilaga A

PARTER

Klagande

M.F.F

Ombud: Advokat K.H.

Motpart

Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun
643 80 Vingåker

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheten X i Vingåkers kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen fastställer mark- och miljödomstolens dom.

Dok.Id 1650825

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

M.F.F har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och bifalla hennes vid mark- och miljödomstolen förda talan.

Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och hänvisat till vad som anfördes hos mark- och miljödomstolen.

Parterna har i allt väsentligt vidhållit sin respektive talan så som den redovisats i mark- och miljödomstolens dom.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen, som har tagit del av utredningen i målet, gör ingen annan bedömning än mark- och miljödomstolen, vars dom alltså ska fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Johan Svensson, Ralf Järtelius, referent, och Katarina Berglund Siegbahn.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

PARTER

Klagande
M.F.F

Ombud: Advokat K.H. och Jur.kand. A.H.

Motpart

Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun 643 80 Vingåker

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Södermanlands läns beslut den 16 oktober 2018 i ärende nr 505-1639-2018, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Strandskyddsdispens på fastigheten X i Vingåkers kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

M.F.F har *i första hand* yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva underinstansernas beslut och förklara att strandskyddsdispens inte krävs för de åtgärder som omfattas av ansökan och avslå ansökan om dispens.

Hon har *i andra hand* yrkat att domstolen ska upphäva det överklagade beslutet och bevilja dispens för antingen anläggande av väg med vändplan inom strandskyddat landområde enligt alternativ 1, eller anläggande av väg med vändplan enligt alternativ 2, var för sig enligt fastighetskarta med skiss och förklaringsrutor. Hon har medgivit att en dispens enligt andrahandsyrkandet förenas med följande villkor:

1. Trädstammar med en diameter över 10 cm som avverkats för att bereda plats för vägen ska lämnas kvar inom fastigheten X, dock högst 10 trädstammar.
2. Nedfallna träd som ligger i vägens sträckning ska flyttas inom fastigheten X vid anläggande av vägen.
3. Vägen som anläggs på X får inte skyltas eller på annat sätt hindra eller avhålla allmänheten från att beträda strandområdet.
4. Endast ett alternativ av vägsträckning enligt alternativ 1 eller 2 får utföras. M.F.F får utföra det vägalternativ hon finner lämpligast.

M.F.F har till stöd för sitt överklagande åberopat bl.a. en natur- och kulturvärdesbedömning, fotografier och filmsekvenser avseende vägsträckningen enligt alternativ 1 och 2 samt vändplatsen samt i huvudsak fört fram följande.

Åtgärden kräver inte strandskyddsdispens

M.F.F hävdar i första hand att åtgärden inte är otillåten enligt bestämmelserna om strandskydd och att dispens därför inte krävs. Detta bl.a. med hänvisning till ett rättsfall från Mark- och miljööverdomstolen som också gällde dispens för en skogsväg. Till stöd för att sakförhållandena i nu aktuell prövning motsvarar förhållandena i rättsfallet har hon låtit upprätta en natur- och kulturvärdesutredning.

Den aktuella vägen är en cirka 110 meter (alternativ 1) eller ca 200 meter (alternativ 2) lång grusväg. Vägen kommer att anläggas med början från en annan befintlig väg fram till närheten av fritidshuset på Y. Vägen kommer att utgöras av en enklare grusväg med en ca 3,5 meter bred körbana. Vändplanens utformning kommer att ske i huvudsaklig överensstämmelse med markerad skiss. Vändplanens nu preciserade utformning ryms inom vad som tidigare söktes dispens för. Vägen kommer i båda alternativen att gå genom en skog och när man befinner sig vid vägens början (där den ansluter från en större befintlig väg) har man inte fri sikt fram till Y och fritidshuset. Vägen kan inte anses hindra eller avhålla allmänheten från att beträda området. Att anlägga vägen är därför inte otillåtet enligt strandskyddsbestämmelserna. Någon väsentlig förändring av livsvillkoren för djur- eller växtarter kommer enligt bedömningen i natur- och kulturvärdesutredningen inte att uppkomma. Åtgärden är därför inte heller otillåten på denna grund.

Särskilda skäl föreligger för att ge strandskyddsdispens om dispensplikt föreligger – och en dispens är förenlig med strandskyddets syften

För det fall domstolen skulle bedöma att åtgärden är otillåten och att dispens krävs, föreligger särskilda skäl för att meddela sådan dispens, då hon har behov av anläggningen och då inskränkningen i hennes rätt att använda sin mark till att bygga väg går längre än det allmänna intresset av att området inte anläggs.

Tillfartsvägen kan på grund av den branta terrängen på platsen inte förläggas enbart på Y. En tillfartsväg till fritidshuset är enligt Mark- och miljööverdomstolens praxis en sådan anläggning som för sin funktion måste ligga vid vattnet. Behovet av tillfartsväg kan inte tillgodoses utanför området. I dag finns endast en tillgänglig väg fram till en parkeringsplats belägen långt ifrån bostadshuset enligt ingiven skiss. Den enda möjligheten att ta sig från parkeringsplatsen till fritidshuset är genom att använda en brant stig med 68 trappsteg. Det är ett orimligt och farligt sätt att ta sig till och från fritidshuset.

Det är inte heller möjligt för henne att ta sig till och från fritidshuset från väg som går över grannfastigheten Z. Hon har gjort försök att lösa frågan genom

lantmäteriförrättning, men ansökan om officialservitut har återkallats då lantmäteriet har lämnat beskedet att det saknas förutsättningar för att besluta om sådan rättighet eller annan rättighet att använda vägen. Det är genom detta visat att hennes behov av tillfartsväg till fritidshuset inte kan tillgodoses genom servitut eller på annat sätt. Behovet kan inte heller tillgodoses utanför området, eftersom tillfartsvägen måste ha sin början vid den befintliga större vägen, fritidshuset är beläget inom strandskyddat område och gemensamt nyttjande av grannfastighetens väg inte är möjligt utan grannarnas vilja.

Inledningsvis kommer vägen att anläggas över en hävdad stig som redan i dag används för motortrafik (fyrhjuling) av grannar. På denna sträcka kommer några åtgärder som innebär ingrepp i naturen inte att behöva vidtas. Anläggande av vägen enligt alternativ 1 kräver inte grävning eller sprängning. För denna väg kommer fyllnadsmaterial behöva användas på ett ställe. I övrigt krävs enbart nödvändigt slit- och bärlager. För anläggande av den längre vägen enligt alternativ 2 krävs, utöver sträckningen enligt alternativ 1, en utfyllnad på en plats innan vägen enligt alternativ 2 ansluter till samma sträckning som alternativ 1. Vägen kommer oavsett sträckning att vara en helt vanlig grusväg. Vägens omfattning och därmed området den tar i anspråk är inte större än vad som är nödvändigt för att säkerställa M.F.Fs enskilda intressen.

Enligt natur- och kulturvärdesbedömningen kommer vägen inte att gå över någon unik natur, utan över gran- och tallskog som är dominerande i området. Området är inte heller utpekade som riksintresse för friluftsliv eller naturvård. M.F.F åtar sig att kvarlämna trädstammar med en diameter överstigande 10 cm på fastigheten för att tjäna som habitat (död ved). Hon godtar även att en dispens förenas med de villkor i övrigt som anges ovan. Eftersom det i nuläget inte är klarlagt vilket vägalternativ hon avser att utföra är det nödvändigt att ansökan omfattar de två alternativen. Åtgärden är vidare förenlig med strandskyddets syften.

Samhällsbyggnadsnämnden i Vingåkers kommun (nämnden) har vidhållit sitt beslut och i huvudsak anfört följande. Det rättsfall klaganden hänvisar till är inte

jämförbart med detta fall, eftersom det i dag inte finns en anlagd äldre väg på aktuell fastighet. Det finns naturliga stigar och delvis finns en fyrhjulingsstig på fastigheten, men det är inte tillräckliga skäl för att ett förbud mot åtgärden i strandskyddat området inte ska gälla. Att naturvärdesinventeringen belyser att det inte finns några naturvärden i området där föreslagen väg ska anläggas är inte heller något som kan tas i beaktande, då det kan finnas andra naturvärden i området som man inte har tittat på. Vidare bedömer nämnden att det redan finns en väg som sökanden inte nämnt i sin överklagan och som kan användas i stället, för att komma till den fastighet som vägen ska vara till för.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser anges i länsstyrelsens beslut, utöver vad som anges nedan.

Frågan i målet

Frågan i målet gäller om nämnden har haft fog för sin bedömning att avslå ansökan om dispens från strandskyddet för att anlägga väg på den aktuella fastigheten. Domstolen ska vid sin bedömning dels ta ställning till om den aktuella åtgärden kräver dispens och, om så är fallet, om det finns särskilda skäl och förutsättningar i övrigt för att medge dispens.

Krävs strandskyddsdispens för åtgärden?

M.F.F har i första hand anfört att den aktuella åtgärden med två alternativa vägsträckningar om ca 110 respektive 200 meter inte är förbjuden enligt 7 kap. 15 § miljöbalken och därför inte kräver dispens.

I förarbetena till 7 kap. 15 § miljöbalken anges bl.a. vägar och parkeringsplatser som exempel på anordningar som kan vara otillåtna enligt bestämmelsen (punkten 2). Som exempel på åtgärder som väsentligen kan försämra djur- och växtarters livsbetingelser (punkten 4) anges bl.a. trädfällning. Syftet med bestämmelsens fjärde punkt är att bevara det allmänt sett mycket rika djur- och växtlivet i strandområden. Anläggningen eller åtgärden är otillåten endast om den inkräktar på något

av strandskyddets intressen. Vid bedömningen av om anläggningen eller åtgärden hindrar allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt har det betydelse redan hur allmänheten uppfattar sin rätt till tillträde. (Se prop. 1997/98:45 del 2 s 86 f.) Det är prövningsmyndigheten som ska avgöra betydelsen av de väsentligen förändrade livsvillkoren för djur- och växtlivet och om dessa är förenliga med strandskyddets syften (se prop. 2008/09:119 s. 100 f.).

I ett avgörande från Mark- och miljööverdomstolen har anläggandet av en tillfartsväg i ett område som till helt eller övervägande del består av naturmark ansetts avhålla allmänheten från passage på ett sådant sätt att åtgärden var förbjuden enligt 7 kap. 15 § miljöbalken (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 1 november 2016 i mål nr M 3795-16).

I avgörandet MÖD 2018:23 kom Mark- och miljööverdomstolen fram till att en förhållandevis enkel skogsväg inte var otillåten enligt nämnda bestämmelse. Den aktuella vägen hade anlagts vid en sju till åtta år gammal granplantering, var totalt 450 meter lång, med en standard i form av en enkel grusväg med en cirka tre till fyra meter bred körbana och totalt fem meter bred anläggningsyta. Vägen hade anlagts med början från en annan befintlig väg och slutade vid klagandenas fastigheter som låg vid vattnet. Vägen gick genom tät skog och det rädde inte fri sikt från vägens början fram till fastigheterna. Av utredningen i målet framgick bl.a. att det sedan tidigare fanns en väg för skogsbruket på platsen. I målet hade prövningsmyndigheten, kommunen, bedömt att vägen med aktuell dragning inte medförde att livsvillkoren för djur- och växtarter väsentligt förändrades.

Mark- och miljödomstolens bedömning av om åtgärden kräver dispens

Enligt mark- och miljödomstolens bedömning är utgångspunkten att anläggande av tillfartsväg till en bostad inom ett i princip orört strandskyddat område normalt får anses ha sådana effekter, att det avhåller allmänheten från fri passage och påverkar djur- och växtlivet på ett sådant sätt att åtgärden är förbjuden enligt 7 kap. 15 § miljöbalken. I det enskilda fallet kan dock förhållandena vara sådana att det finns skäl att göra en annan bedömning.

I kommunens utredning anges bl.a. att området som nu aktuell ansökan avser utgörs av i princip orörd naturmark bevuxen med både löv- och barrträd och att det sluttar brant ner mot sjön Tisnaren. Dessa förhållanden kan bl.a. bekräftas genom de filmsekvenser och fotografier som M.F.F har gett in till domstolen.

Domstolen bedömer att förhållandena i nu aktuellt fall inte är jämförbara med de som rådde i rättsfallet MÖD 2018:23. Bland annat framgår det av utredningen i målet att det råder fri sikt till komplementbyggnader från den tänkta vägens början, vilket gör att en anlagd väg kan komma att ge ett privatiserande intryck. Vidare framgår att den aktuella terrängen till stor del består av obanad blandskog med inslag av mossb eklädda hällar. Den första delen av den ansökta vägen löper längs en mindre befintlig stig, som såvitt framkommit används för fyrhjulingar. Även om den naturvärdesbedömning M.F.F har hänvisat till inte visar påverkan på något skyddat område, nyckelbiotoper eller rapporterade artfynd, går det enligt domstolens mening inte att jämföra nu aktuell vegetation i form av orörd naturmark med blandskog med en relativt nyplanerad granskog. Domstolen bedömer därför sammantaget att åtgärden att anlägga ansökt väg kan antas få sådana effekter som inkräktar på strandskyddets syften. Det krävs därför dispens för åtgärden.

Nästa fråga som domstolen ska bedöma är om det finns särskilda skäl för dispens.

Finns särskilda skäl för dispens?

M.F.F har som särskilt skäl hos domstolen i första hand anfört att hon har behov av vägen för att ta sig till sin fastighet och att dispens därför ska medges med stöd av 7 kap. 18 c § första stycket punkten 3.

Domstolen konstaterar inledningsvis att en tillfartsväg till ett fritidshus inom strandskyddat området är en sådan anläggning som måste ligga vid vattnet och att behovet av en tillfartsväg inte kan tillgodoses utanför området (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 1 november 2016 i mål nr M 3795-16).

Vid bedömningen av om det föreligger särskilda skäl för strandskyddsdispens enligt nämnda bestämmelse ska det dock även göras en avvägning mellan klagandens

enskilda intresse av att ta området i anspråk och de allmänna intressen som bestämmelserna om strandskydd syftar till att skydda, där en noggrann prövning behövs i förhållande till strandskyddets båda syften.

Enligt praxis krävs det starka skäl för att de allmänna intressen som strandskyddet syftar till att tillgodose ska få stå tillbaka för det enskilda intresset av att ha en egen brygga. Endast speciella omständigheter kan ge anledning att bedöma förutsättningarna annorlunda (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 5 februari 2020 i mål nr M 3560-19 med hänvisning). Även om praxis gällande vägar är mer begränsad, bör ett liknande resonemang enligt domstolens mening rimligen vara aktuellt när det gäller det enskilda intresset av att ha en egen anlagd tillfartsväg ända fram till sitt fritidshus.

I ett fall där den enskilde varit tvungen att gå över träskmark som ibland var vattenfylld för att ta sig till sitt fritidshus har Mark- och miljööverdomstolen ansett att det enskilda intresset av vägen vägde tyngre än strandskyddets syften. I det fallet var området där vägen skulle anläggas i sig inte särskilt värdefullt och anläggandet av den ca 50 meter långa och knappt tre meter breda vägen bedömdes medföra endast ett mindre ingrepp i naturen (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 mars 2018 i mål nr M 1275-17). I ett annat fall nekade Mark- och miljööverdomstolen dispens för en väg som var betydligt bredare än en befintlig stig och där sprängning krävdes, bl.a. med särskilt beaktande av att området var utpekad som riksintresse för naturvård (se ovannämnda avgörande M 3795-16).

Mark- och miljödomstolens bedömning av om det finns särskilda skäl för dispens

M.F.F har till stöd för sin talan närmare beskrivit beaktansvärda skäl för varför hon har behov av en ny tillfartsväg till sitt fritidshus, bland annat att hon och hennes familj nu behöver använda en brant stig med 68 trappsteg. Hon har också närmare beskrivit svårigheter att genom servitut eller på annat sätt få tillgång till en befintlig alternativ väg på grannfastigheten.

Mot M.F.Fs enskilda intresse av en ny väg ska dock ställas det allmänna intresset som strandskyddet avser att värna. Även om det nu aktuella området inte ingår i ett område av riksintresse för naturvård och friluftsliv, är strandskyddet i sig så starkt att utgångspunkten är att enskilda intressen får vika för det. Mark- och miljödomstolen konstaterar att den ansökta vägen i vart fall i närheten av befintliga komplementbyggnader riskerar att få en privatiserande effekt. Vidare att det är fråga om relativt omfattande åtgärder inklusive en inte helt obetydlig avverkning av träd inom en sträcka om 110 respektive 200 meter i en till stora delar orörd blandskog med mossbeklädda hällar. Den befintliga vägen leder vidare till en plats relativt nära huset, även om den sista delen är besvärlig att ta sig.

Domstolen bedömer därför sammantaget, mot bakgrund av den restriktiva tillämpning som är avsedd med strandskyddsbestämmelserna, att de svårigheter att ta sig till fritidshuset som M.F.F har beskrivit inte är så omfattande att de väger tyngre än strandskyddets intressen. Det finns därför inte särskilda skäl att ge dispens enligt 7 kap. 18 § första stycket 3 miljöbalken. Det kan inte heller anses oproportionerligt att neka dispens i detta fall. Domstolen delar vidare underinstansernas bedömning att det inte heller i övrigt finns särskilda skäl för dispens. Överklagandet ska därför avslås. Vad M.F.F i övrigt har anfört medför ingen annan bedömning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (MMD-02)

Överklagande senast den 13 mars 2020.

Erika Ekman

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Erika Ekman, ordförande, och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi.